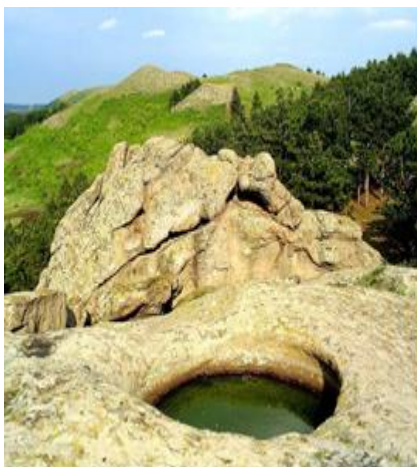
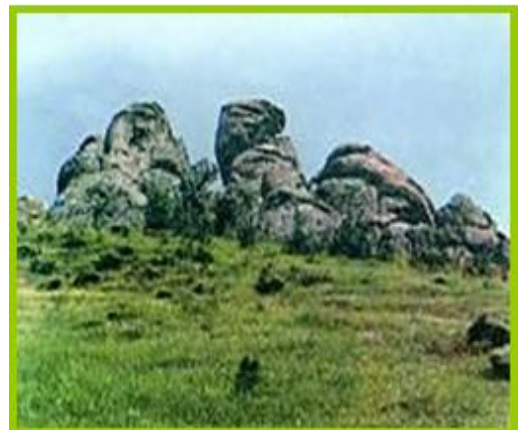

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА НА ОБЩИНА АЙТОС

(2020 – 2023 г.)

I. Общи положения

Програмата за развитие на туризма в община Айтос е разработена от Консултативния съвет по въпросите на туризма в изпълнение на нормативните изисквания на Закона за туризма (ЗТ) като стратегически документ за периода 2020-2023 г. Документът има за цел да подпомогне повишаването на конкурентоспособността на община Айтос като дестинация за устойчив туризъм. Основна задача на документа е да се изследват бариерите и конкретизират проблемите пред развитието на туризма в община Айтос и да се предложат начини за решаването им.

Програмата е разработена в изпълнение на чл. 12, т. 1 от Закона за туризма и е в съответствие с политиката на местните органи за самоуправление относно туризма на местно ниво, определена в ЗТ.

II. Цел

Основната цел на програмата е да изясни и определи туристическия потенциал на територията на община Айтос и да конкретизира основните стратегически цели за развитие на туризма в общината през 2020 г. и 2023 г.

III. Профил на общината

1. Географско положение и климатични дадености:

Община Айтос е разположена в Източната част на страната, като формира дял от централната част на северната периферия на област Бургас. Територията на общината включва части от Източна Стара планина (Карнобатска и Айтоски планини), долината на Айтоска река и част от северният „борд“ на Бургаската низина.

В административно-териториално отношение община Айтос граничи само с общини от Бургаска област, като на Север същата граничи с община Руен, на Запад с община Карнобат, на изток с община Поморие, на юг- с общините Бургас и Камено.

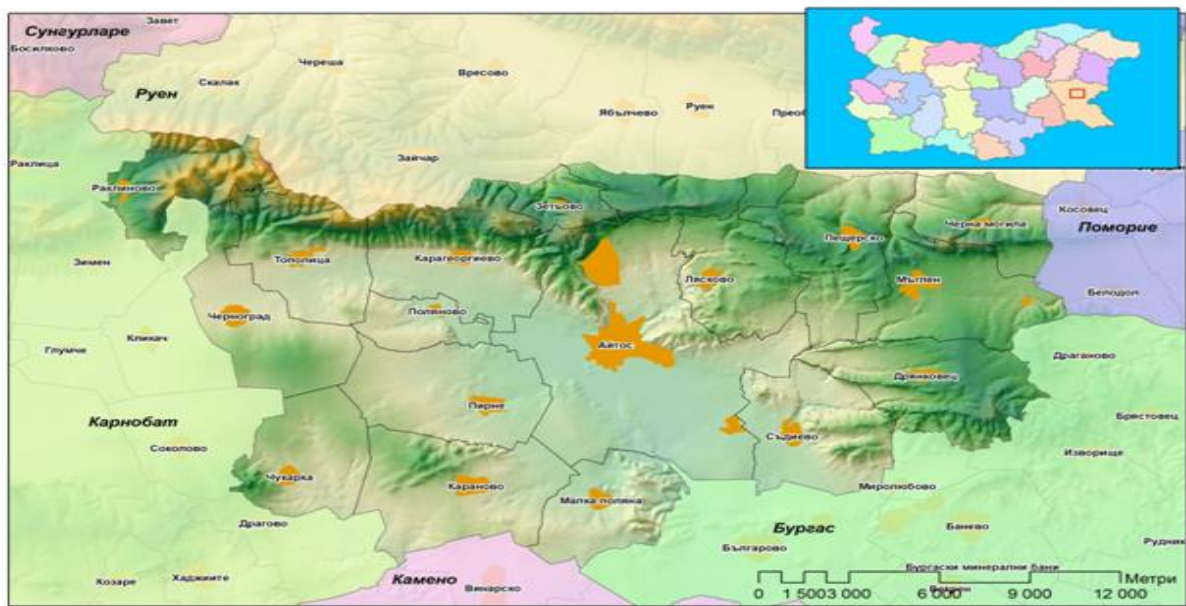
Айтос е важен транспортен възел. Отстои на 30 км от най-голямото пристанище на Черно море и Летище Бургас.

През територията на общината преминава трасето на първокласен път I-6, който преди пускането в експлоатация на магистрала „Тракия“ играеше ролята на основната транспортна връзка на столицата и Западната част на страната с Южното Черноморие и град Бургас.

Общинската територия има и две не по-маловажни роли от транспортно-комуникационна гледна точка - през нея минава трасето на Айтоският проход, който макар и с локални функции, свързва Югоизточният район със Североизточният район. От друга страна територията на общината има потенциал да извършва допълнително преразпределение на пътникопотока към района на Слънчев бряг.

Територията на община Айтос е сформирана от землищата на 17 населени места (16 села и един град), които формират територия с обща площ от 402,9 кв.км и с население от почти 29 хил. души (28 887 към края на 2011 г).

Специфичното разположение на територията на община Айтос в рамките на Югоизточните части на страната предопределя сравнително разнообразния релеф. Северните ѝ части по цялото си протежение изток – запад са заети от разклонения на невисоката (до 700 м) Айтоска планина. Склоновете ѝ постепенно се снижават, заоблят очертанията си и преминават в разлети хълмове. Последната ѝ разклоненост завършва с теренни гънки, сливайки се с равнината – южно от гр. Айтос. Планинските склонове са прорязани от множество дерета. Южната част от общината е заета от Айтоското поле, което е периферна част на Бургаската низина. Климатът е умерено континентален. Общината се намира едва на 30 км от Черно море, като най – източните ѝ части попадат в обсега на черноморската климатична област. Това обуславя мека зима и прохладно лято.

2 Водни ресурси

По отношение на водите, общината не се отличава с особено значими водни ресурси, като причината за това са и сравнително малкото валежи. Маловодната фаза на реките е през юли-октомври, а пълноводната – през периода декември-април. Основно територията се отводнява от р. Айтоска и нейните притоци, като същата принадлежи към Черноморската отточна област, като формира водосбор от около 300 кв. км. Ниските валежни количества и високите летни температури са причина за сравнително чести засушавания, което е предопределило изграждането на сравнително гъста мрежа от микроязовири (средно с 50-80 дка площ), които се използват основно за напояване. В покрайнините на с. Съдиево има извор на минерална вода с лечебни свойства. Водата помага за болести на отделителната система, при опорно-двигателни затруднения, при ендокринни болести. Подходяща е за всекидневна употреба като питейна вода. Специфичният геоложки строеж на територията на община Айтос е предопределил формирането на находища на минерални води - топли и студени, които обаче към настоящия момент не са усвоени ефективно, без необходимата инфраструктура за тяхната експлоатация.

3 Флора и фауна

Районът на община Айтос се отличава с богата флора и разнообразна фауна. Горската растителност е представена от дъбови насаждения с участия на габър, източен бук, липа, явор, топола и др. Срещат се и билки, имащи значение за фармацията и медицината - тетра, шипка, мента, бял равнец, жълт кантарион, мащерка и др. Рядък растителен вид е бодливото сграбиче (айтоски генгер), което за цяла Европа се среща единствено тук. То е сухолюбив растителен вид, водещ началото си от предноазиатската ксеротермична област. Представлява ниско бодливо храстче с дребни сребристоокомени листа. Природната картина на местностите край града, където расте, наподобява на степен или полупустинен ландшафт. Образува сравнително просторни храстови ценози с чадъробразни форми. Айтоското бодливо сграбиче има голям почвозащитен и противоерозионен ефект. Въпреки че на височина достига едва 70 см, неговата коренова система е над пет пъти по-дълга от надземното стъбло и прониква в скалните пукнатини на дълбочина до 4 метра. Различава се от тези видове, които растат на полуостров Крим и в Кавказ и е ново за науката растение – *Астрагалус айтосиензис*. Като рядък вид бодливото сграбиче е включено в списъка на защитените от закона растения.

Растителността и релефът на общината обуславят възможности за приятен пешеходен туризъм, а фауната, представена от различни видове дивеч – благороден елен, сърна, дива свиня, заек, лисица, белка, предлага подходящи условия за лов и риболов. Горите на Айтоския Балкан се обитават от различни видове животни. В тях се срещат най-много диви свине, вълци, лисици, сърни и елени, а по полето - зайци, невестулки, таралежи. От влечугите се срещат змии и гущери. Все по-рядко могат да се видят и костенурки. Близостта на общината до Черноморието и съчетанието на планина, равнина и минерални извори, както и биоклиматичните ресурси, са благоприятна среда за развитието на туризма.

IV. Състояние на туризма в община Айтос

На територията на община Айтос съществуват отлични възможности за развитието на различни видове туризъм, свързани с наличието на минерални извори, природни и археологически забележителности. Благоприятното географско разположение на общината (близостта ѝ до Черноморието), съчетанието на планински и равнинен релеф са още едно благоприятно условие за развитието на туризма в района.

Туристически ресурси на територията на община Айтос		
Природни	Природни забележителности	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Черковна кория „Карапелит” ➤ Айтоски генгер – „бодливо сграбиче”
	Защитени територии	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Защитена местност „Хисаря”
	Скални образувания	<ul style="list-style-type: none"> ➤ „Трите братя” – край Айтос ➤ „Казаните” ➤ „Кралимаркови стъпки”
Антропогенни	Археологически паметници на културата	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Антично селище западно от града, под височината Хисар ➤ Могилен тракийски некропол на 3 км. на север от град Айтос - местността „Балар чешма”
	Архитектурни забележителности	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Етнографски комплекс „Генгер” – Алея на старите занаяти ➤ Възрожденска къща „Петър Станев” – Градска музейна сбирка ➤ Джамията на Районно мюфтийство („Султан Баязъд Вели”) – Айтос
	Църкви	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Църквата „Св. Димитър Солунски” - гр. Айтос ➤ Параклис-костница „Св. Димитър Солунски” - гр. Айтос ➤ Параклис „Св. Богородица” - с. Съдиево ➤ Църквата „Св. Архангел Михаил” – с. Караново ➤ Църква „Успение на Св. Богородица” – с. Съдиево ➤ Църква „Св. Анастасия” – с. Пирне ➤ Църква „Св. Архангел Михаил” – с. Лясково ➤ Църква „Св. Димитър” – с. Тополица ➤ Църква „Св. Илия” – с. Пещерско
	Читалища	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Читалище „Васил Левски” – гр. Айтос ➤ Читалище „Изгрев” – с. Тополица ➤ Читалище „Пробуда” – с. Пирне

Туристически ресурси на територията на община Айтос		
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Читалище „Св. Св. Кирил и Методий” – с. Пещерско ➤ Читалище „Пробуда” – с. Мъглен ➤ Читалище „Петър Житаров” – с. Караново ➤ Читалище „Наука – 1927” – с. Чукарка ➤ Читалище „Светлина – 1932” – с. Черноград ➤ Читалище „Иван Кожухаров – 1928” – с. Карагеоргиево ➤ Читалище „Хр. Ботев – 1928” – с. Съдиево
	Фолклор и самодейни състави	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Фолклорни празници „Славееви нощи” ➤ Клуб за народни танци „Генгер” ➤ Детски фолклорен танцов състав „Тракийче” – СОУ „Хр. Ботев”, гр. Айтос ➤ Детски фолклорен танцов състав „Славейче” – Военен клуб - гр. Айтос ➤ Детски фолклорен състав „Звънче”

1 Природни забележителности

а) Защитена местност „Хисаря” Защитената местност е част от Natura 2000 зона „Айтоска планина” и има важно значение за опазването на природното местообитание на Севернотракийски трагакантни бодливи храстчета. Защитената територия е основно находище на българските ендемити айтоски клин и айтоска ливадина, които са включени в Червената книга на България.

б) Природна забележителност „Айтоски генгер” („Бодливото сграбиче”) Представлява защитено естествено находище на айтоски клин или генгер (български ендемит и терциерен реликт), разположено в местностите „Казаните” и „Трите братя”. Площта му възлиза на 298,1 ха.

в) Природна забележителност Черковна кория „Кара-Пелит” Намира се на 5 км. източно от град Айтос в местността Кара Пелит (черен цер). Представлява гора, специфична и уникална поради дълговечността на насажденията от летен дъб – още от времето на Османското владичество. Простира се на площ от 150 дка и е засадена преди повече от 500 години с жълъди, донесени от полуостров Света гора (Гърция). Това е единствената в нашата страна изкуствено залесена гора с летен дъб, имаща толкова дълга история. Най-старите дървета тук са на възраст около 400 години. През 1972 г. Черковната кория (собственост на църквата „Св. Димитър Солунски”) е обявена за природна забележителност.

г) Скално образувание „Трите братя” Представлява скална група във вид на човешки фигури, които се издигат на 200 метра надморска височина в местността „Казаните”, на 300 метра източно от град Айтос. Тримата великани са един от символите на града, за които местните са създали редица легенди. Според една от тях това са били трима братя, бранители на крепостта „Аетос” и защитници на потиснатите. Скалното образувание „Трите братя” е с площ 1 ха и попада в зоната на Natura 2000, част от европейската екологична мрежа. Обявено за природна забележителност през 1972 г.

д) Скално образувание „Кралимаркови стъпки” Намира се източно от „Трите братя” и представлява големи елипсоидни вдлъбнатини, наподобяващи гигантски стъпки върху скалите.

2 Археологически паметници на културата

Историята на Айтос, едно от най – древните селища, известни още от епохата на траките, обхваща няколко хилядолетия. Всички археологически находки, разкрити около

града, показват че началото на съществуването на селището започва 5 хиляди години преди новата ера.

Намерените около местността „Мангалята” и „Балар чешма” върхове на копия, битова и декоративна керамика, оброчни плочки с изображение на тракийски конник и други останки, ни показват тракийския период на града.

а) Антично селище западно от града, под височината Хисар - След проведени археологически разкопки от Окръжния исторически музей – Бургас под ръководството на н. с. Иван Карайотов през 1973 – 74 г., в местността „Старият град” („Балар чешма”) на три километра северно от Айтос са разкрити стени от масивни сгради, градени с обработени каменни блокове, споени с хоросан; основи (бази) на колони; каменни корнизи; водопроводни тръби; останки от отоплителна система (хипсокауст); тухли и керемиди. На това място е имало Антично селище, което се е наричало Аквилея. То е включвало пътна станция и сгради от предримската и римската епоха, разположени на площ от 22,5 ха. Архитектурните фрагменти сочат, че монументите са били с богата архитектурна украса. Селището е било водоснабдено и с канална отоплителна система.

б) Късноантична крепост в центъра на Айтос - В самия център на Айтос, на ъгъла на улиците „Васил Левски и „Красна”, при извършване на строителни работи, е разкрита крепостна стена от V – IV век, известна като Късноантична крепост в центъра на Айтос. Тя има правоъгълна форма и е с площ 5,5 ха. Част от крепостната стена е с дебелина повече от 2 метра и е консервирана под жилищна сграда на ул. ”Васил Левски”. В средата на находището се намира кръгла кула. От основата на кулата започва тунел, който води до кладенец, отстоящ на 300 -400 метра в североизточна посока. Предназначението му не е добре проучено, но се предполага, че е част от подземната мрежа от съобщителни галерии на античния град, съществувал на това място.

в) Антична крепост „Аетос“ На планинско възвишение, северозападно от днешния град, се е издигала **Антична крепост „Аетос“**. В превод от гръцки „Аетос” означава орел, т. е. наричала се е „Орлова крепост”. Тя се е оформила като опорен пункт със стратегическо значение – да охранява проходи и да служи за укритие на населението от близкото селище. Построена е върху мъчнодостъпна, със стръмни скалисти склонове височина. От запад и изток е ограничена от дълбоки долове. Формата ѝ е неправилна. Крепостният зид е изграден по ръба на височината и следва нейната конфигурация. През 1968 г. при проведените под ръководството на н. с. Михаил Лазаров, директор на Историческия музей в Бургас, археологически разкопки е разкрито водохранилището на крепостта. В днешни дни на територията на находището е изградена ретранслационна кула с прилежаща към нея сграда.

3. Архитектурни забележителности

а) Етнографски комплекс „Генгер” – Алея на старите занаяти

Представява своеобразна етнографска експозиция на открито, пресъздаваща най-типичните за айтоския край народни художествени занаяти. Комплексът попада в границите на Лесопарк „Славеева река” и включва административна сграда с кафене, механа, хлебарница и бръснарница. Представени са занаятите: грънчарство, медникарство, приложни изкуства, хлебарство, кошничарство. В грънчарската, медникарската и кошничарската работилници могат да се видят както отделните етапи на ръчната изработка, така и уникални образци на занаятите. Освен това гостите могат сами да опитат да изработят произведения от глина, мед и ракета. В ателиетата за приложни изкуства, художествено плетиво и шивачество са представени оригинално българско плетиво и сувенири с художествени елементи на народното творчество. Битът на средно богат айтозлия от 18-19 век е представен посредством експозицията на уникални носии и посуда в етнографската къща в комплекса. В комплекса могат да се посетят механа „Воденицата” и Винарната. Последната предлага дегустация на вина, произведени от грозде, отглеждано

в айтоския край. За създаването на автентична старовремска атмосфера в комплекса допринасят местните фолклорни състави. Те представят автентичен фолклор, обичаи и ритуали на живо пред гостите на етнографския комплекс.

б) Възрожденска къща „Петър Станев” – Градска музейна сбирка

С важно културно-просветно значение за община Айтос е музейната сбирка, намираща се в т. нар. Даскал Станева къща. Това е старинна къща, типична за епохата на Възраждането. Музейната сбирка съдържа три хиляди експонати, събрани в няколко отдела. В праисторическия отдел са подредени глинени съдове, каменни брадвички и тесли, мраморни оброчни плочки на Тракийския конник и др. В етнографския отдел интерес представляват различни домакински съдове, народни носии, занаятчийски произведения от глина, дърво и текстил. Изложени са и голям брой старинни монети от античността и средновековието. Има и екземпляри на книги, вестници и списания, някои от които са библиографска рядкост и експозиция от антифашистката борба.

в) Джамията на Районно мюфтийство („Султан Баязъд Вели”) – Айтос

Намира се в центъра на град Айтос и е една от първите джамии построени в България през 1435 г. Обявена е за исторически паметник. Представлява джамия на Районното мюфтийство.

4 Други туристически забележителности на територията на община Айтос

а) Църквата „Свети Димитър Солунски” - построена през 1844 година. В непосредствена близост до нея е имало християнско гробище. Мястото е дадено от родолюбивия българин Дяко Димов. Майстор е бил Пенчо от Жеравна, а художествената украса е дело на майстор Иван от Дебър. В двора на църквата е открито първото българско училище в града. През 1902 г. близо до църквата е построен параклис – костница в памет на загиналите в Освободителната война руски войни. По време на войната църквата изгаря, след което през 1883 г. е възстановена на същото място. През 1914 г. на камбанарията са поставени поръчаните в Русия две църковни камбани. Едната и до днес бие когато има големи християнски празници. В църквата е съхранена богата живопис и дърворезба.

б) Параклисът – костница „Св. вмчн. Димитрий” - построен по времето на Църковното настоятелство с председател - свещеник Янко Димов. Ръководител на строежа е градският кондуктор – техник Петко Загорски. В гробниците са положени костите на почтени християни, между които и на православни свещеници, погребани до олтара на старата църква и на загинали руски войни от Освободителните войни. През 1998 г. параклисът е реставриран от скулптора Христо Ганев и каменоделска бригада с ръководител Сава Ганев.

в) Читалище „Васил Левски” - наследник на основаното през 1869 г. от даскал Господин Димов, иконом Димитър Станчев и учителя Апостол Дяков читалище „Избавител”. Днес читалището включва библиотека с 95 930 тома книги и театрален салон със 640 места. Функционират няколко самодейни състава: за изворен фолклор, битов хор, детски танцов състав, формация за модерен балет и формация за буфосинхрон. Читалището е трибуна за участие на населението в културния живот на общината и съхранение на местните фолклорни традиции. Ежегодно съставите към читалището вземат участие в различни фестивали, надпявания и концерти, организирани на местно, регионално и национално ниво. С богата културна програма се

отбелязва празника на гр. Айтос – 26 октомври – Димитровден. Светлият за общината ден събира в едно малки и големи жители и гости на града.

г) Екопътеки, хижи и други туристически атракции

За популяризиране и управление на социалния туризъм и формиране на екологична култура и грижи за опазване на природата, Туристическо дружество „Чудни скали” Айтос

е създадо еко пътеки в региона, които могат да се използват както за пешеходен така и за велотуризм, както следва:

- Айтос – Лесопарк - Бяла река – лентова и жалонна маркировка – червена
- Айтос – х. Здравец – червена
- Айтос – с. Раклиново – Бяла река – жълта
- Айтос – с. Тополица х. Здравец – зелена
- Айтос – Трите братя – Казаните – Градския парк.
- х. Здравец – х. Лукойл-Ветрогенератори-Бяла река – 2 часа;
- х. Здравец – х. Лукойл-Ветрогенератори-туристически заслон с. Зайчар – 2 часа;
- х. Здравец – х. Лукойл-Ветрогенератори-панорамна екопътека-гр. Айтос – 5 часа
- Трите Братя-Казаните-Айтоска кория-Съдиевско аязмо-с. Съдиево – 2 часа

Дружество „Чудни скали” Айтос разполага и **х. Здравец** – с 40 места за нощувка. Подходяща за семейни тържества и туризм, хижата е на три етажа. Първият е столова с котелно помещение, а вторият и третият са спални отделения. Стаите са с капацитет по двама, трима и туристически стаи за 12 човека. Санитарните възли са общи за етажа. Два заслона за бивакуване сред природата: над с. Зетъво за 40 човека и над с. Зайчар за 20 човека. Дружество „Чудни скали” Айтос разполага и с лиценз за развиване на туристическа дейност – планински водачи за Рила, Пирин, Родопите, Стара планина и инструктори по социален туризм.

В непосредствена близост до Айтос се намира планинското селище Тополица. Разположено е на 12 км. западно от града, по южните склонове на Айтоския балкан. Включва две курортни местности – „**Тополица**” и „**Бяла река**”. Лесопарк „Тополица” се намира на 3 км. от село Тополица и на 15 км. от град Айтос, там са разположени много хижи за отдих.

Местността „**Бяла река**” е разположена в подножието на връх „Острица” – 666 м надморска височина, на 19 км от Айтос. Обхваща двата прилежащи склона на реките Башбунар и Бяла река с обща площ от 2 200 дка. Цялата зона е вододейна. Бистрата изворна вода е приятна за пиене, а десетките потоци образуват от север Бяла река, която е дала името на цялата местност. Целият район е обрасъл с широколистни гори, а просторните площи в подножието на планината са покрити с лозови, овощни, орехови и бадемкови насаждения, които създават допълнителна украса на пейзажа. Често използван от туристите е следният маршрут: от автогара Айтос през Татарските ниви по билото до м. „Бяла река”. Маршрутът е обозначен с лентова маркировка и възловите му места са оказани с табели. Изминава се за 4-5 часа, като се преодолява билото с надморска височина 500 м. Препоръчва се за по-опитни туристи. Характерно за този маршрут е, че пътят е панорамен и се открива невероятна гледка – цялото Айтоско поле, НХК, езерото Вая и дори Бургас. Гостите на града и туристите, решили да посетят Айтос и прилежащите му местности – „Тополица” и „Бяла река”, имат възможност да се насладят на тишината и спокойствието на красивата природа, предлагана от Айтоската планина и да се впуснат в предизвикателството на пешеходния, селския, историческия и други видове туризм.

На територията на община Айтос се намира Лесопарк „**Славеева река**”, който представлява крайградски парк с площ от 13 36,7 дка. От тях 422 дка са горски фонд и 914,7 дка земеделски фонд. Лесопаркът изпълнява ролята на зона за отдих за жителите и гостите на общината. На неговата територия са разположени следните туристически обекти и атракции:

- Етнографският комплекс „Генгер”
- Природна забележителност „Трите братя”
- Природна забележителност Айтоски генгер – „бодливо сграбиче”
- Стена за алпинисти

- Зоопарк
- Язовир, подходящ за състезателен и любителски риболов

• Ловно-стрелков комплекс – подходящо за провеждане на състезания и спортни игри. В Лесопарка има ресторант в близост, до който е разположена поляна с изградена лятна естрада на нея. Именно тук през първите дни на месец юни ежегодно се провеждат фолклорните празници „Славееви нощи”. За първи път този Фолклорен фестивал се провежда през 1968 г. Той е посветен на композитора Филип Кутев, роден и израснал в Айтос. Ежегодно в програмата на празниците участие взимат певци, танцьори и инструменталисти от Държавния ансамбъл „Филип Кутев”.

Единственият за региона **ЗООПАРК**, който със своите екзотични представители на фауната е привлекателно място за възрастни и деца. Айтоският зоопарк е един от 18-те в страната и най-близо до Черноморското крайбрежие. Създаден преди повече от 40 години зоопаркът в града е от местно и регионално значение.

Зоопарк гр. Айтос е разположен в северната част на парк „Славеева река” и заема площ от 10 дка. Намира се в непосредствена близост до защитена зона "Трите братя", с код BG0000119, за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна. Създаден преди повече от 40 години, единствен за региона, Зоопарка е едно от най-привлекателните места, който със своите екзотични представители, радва деца и възрастни. Заедно с етнографския комплекс „Генгер”, централната алея на лесопарка достигаща до язовир, който е подходящ за любителски и състезателен риболов, местността „Казаните”, природната забележителност – скалното образование „Трите братя”, ресторант „Колизеум” с паркинг с повече от 50 места за коли, стена за алпинисти, закрито стрелбище, което функционира и е отлична база за провеждане на спортни игри и състезания, новоизградена спортна площадка и намираща се до нея детска площадка с обновени композиционни елементи, обособяват красивият айтоски парк „Славеева река”. Той е разположен на площ от 1336 ха. и е туристически обект от местно и регионално значение.

Зоопарк гр. Айтос е собственост на Община Айтос. От създаването си, функционирането му е дейност, финансирана от Общината. Към момента в Зоопарка се отглеждат около 200бр. животни от 29 вида, включително птици. Най- атрактивните са кафява мечка, щрауси, ламы, пони, елен-лопатар, муфлони, миешо мече, маймуни, голямо разнообразие на гълъби, мандаринки, фазани и пауни.

V. Развитие на културната дейност и празници, характерни за общината.

Важни обекти на културната инфраструктура в общината са читалищата, които са 10 на брой и към всяко функционира библиотека. Те са значими обекти, които съхраняват, развиват и обогатяват културния живот, приобщават гражданите към ценностите на науката и изкуството и съхраняват духовния живот и местните традиции и обичаи.

Културните институции са основни структури, които съхраняват фолклорното богатство. Основни културни мероприятия на територията на община Айтос са свързани с отбелязването на националните и традиционни празници съгласно Културния календар на общината. В териториалния обхват на общината се честват и празниците с местно значение, които изразяват идентичността на община Айтос, а именно отбелязване на празника на селищата и общината, етнографски фестивали и празници и периодични концерти и театрални постановки.

Културните обекти от национално и местно значение са потенциал, който трябва да бъде използван за привличане на социално-икономическа активност в общината. Необходимо е да се изготвят проекти за консервация, реставрация и адаптация на обектите и интегрирането им в обща мрежа обвързвана със селищната структура в общината.

Атрактивността на общината трябва да бъде представена като съвкупност от нематериално и материално недвижимо и движимо културно наследство. Народните традиции и културните обичаи са нематериалния ресурс, който може да задържи посетителите в общината и да повиши нейната атрактивност и качеството на културния туристически продукт. Основата на съвременния динамичен и развиващ се град са културните ценности заложили в селищните характеристики на общината.

В пространствено развитие на община Айтос историко-географското развитие е в основата на културното напластяване и именно то дава възможност за изграждане на сътрудничество със съседните общини и формиране на културни зони за туризъм и рекреация, които в съчетание с народните традиции и културните обичаи на местната общност изграждат атрактивна културна среда.

В община Айтос са идентифицирани 32 археологически и художествени обекти, обявени за недвижими културни ценности. Културното наследство в общината включва недвижими културни ценности от категория с „национално значение“, които са от исторически, архитектурно-строителен, художествен и археологически вид.

VI. Спортни бази. Спортни мероприятия

Община Айтос притежава добра материална база за развитие на спортна дейност. Към нея се включват спортната зала „Аетос“, спортният комплекс „Крум Делчев“, откритите спортни площадки, зала за провеждане на тренировки по акробатика и мото писта.

През 2019 година спортната зала беше напълно реновирана и разширена. Изградена е зона със зрителски места. Спортното съоръжение е солидно разширено и в северна посока, където пък е изградена нова зала за тренировки, с нови съблекални и санитарни възли. Целта на проекта е да се създадат условия за пълноценното използване на спортната зала и да се гарантира висока функционалност при експлоатацията ѝ. Залата е изключително модерна, при ремонта са използвани съвременните технологии в областта на спорта. С разширяването на сградата е обособена чисто нова зала за тренировки на Клуба по свободна борба.

Традиционно в чест на празника на града се организират различни спортни мероприятия с участието на деца и младежи в различни възрастови групи, започвайки от най-малките и стигайки до ветераните в спорта по различни дисциплини. Отличилите се получават грамоти за участие, купи и медали.

През 2019 година в Община Айтос функционират и се финансират от общината 13 спортни клуба, които се занимават с различни дейности като футбол, волейбол, баскетбол, лека атлетика, спортна акробатика, борба, клуб по ловна стрелба, мотоциклетизъм, шахмат и карате, които привличат много млади хора. Това са клубовете:

- Сдружение „Волейболен клуб Айтос“
- Сдружение „Спортен клуб по борба Айтос“
- Сдружение „Спортен клуб по ловна стрелба- 2010“ Айтос
- Сдружение „Клуб по спортна акробатика Орел“ Айтос
- Сдружение „Футболен клуб Вихър Айтос“
- Сдружение „Шахматен клуб Аетос 64“ Айтос
- Сдружение „Лекоатлетически спортен клуб Айтос“
- Сдружение „ Футболен клуб Бяла река“ с. Тополица
- Сдружение „ Стрелкови клуб Аетос“ Айтос
- Сдружение „ Спортен клуб КИОКУШИН Айтос“
- Сдружение „Баскетболен клуб Вихър Айтос“
- Сдружение „Футболен клуб Алтай“ с. Карагеоргиево
- Сдружение „ Мотоциклетен спортен клуб МХ МОТО“ гр. Айтос
- Пещерен клуб към ТД „Чудни скали“ гр. Айтос.

Клубовете по борба, баскетбол и волейбол всяка година участват и изпълняват Проект „Спорт за децата в свободното време”, като мотивират децата и младежите на Айтос за системно практикуване и занимание със спорт и създаване на възможност за перспективи за спортно развитие.

Всяка година Община Айтос изготвя Спортен календар съвместно със спортните клубове. Голяма част от спортните събития протичат с активното участие на учащи и младежи.

В община Айтос съществуват богати спортни традиции, ежегодно се организират множество спортни състезания в различни направления спорт. Успехите на спортистите не са само на местно ниво, имаме шампиони от национални, европейски и републикански шампионати – мотокрос, лека атлетика, акробатика и др. Приоритети на Община Айтос в спорта са подобряване на наличната спортна база и повишаване на мотивацията сред децата и младежите за участие в спортни дейности.

VII. Места за настаняване, заведения за хранене и развлечения.

Туристическите ресурси и изградеността на материално-техническата база в община Айтос показват, че в района съществуват добри възможности за развитието на туризма. Наличието на разнообразни природни и антропогенни ресурси, заедно с наличната МТБ, са основният фактор за превръщането на общината в достъпна туристическа дестинация. За развитието на балнеолечението от съществено значение е наличието на минерални извори в град Айтос. Потенциални за развитие в района са културно-познавателният, религиозният, вело-, фото-, селски и екотуризмът.

Материално-техническа база в община Айтос		
Средства за подслон и места за настаняване	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Семейен хотел „Роад стар” – град Айтос ➤ Семейен хотел " Славейте" – град Айтос ➤ Къща за гости „Дрянковата къща“– с. Дрянковец ➤ Къща за гости „При майстора“ – с. Тополица ➤ Къщи за гости " Белисима" – с. Съдиево ➤ Семейен хотел "Звезда" – с. Съдиево 	
Заведения за хранене и развлечения	Вид на обекта	Брой и местоположение
	Ресторанти	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 броя в град Айтос ➤ 1 брой в с. Съдиево
	Заведения за бързо обслужване	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 9 броя в град Айтос ➤ 1 брой в с. Карагеоргиево
	Питейни заведения	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 броя в град Айтос ➤ 2 броя в с. Карагеоргиево ➤ 1 брой в с. Чукарка ➤ 1 брой в с. Поляново ➤ 1 брой в с. Тополица
	Барове	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 4 броя в град Айтос
	Кафе-сладкарници	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 11 броя в град Айтос ➤ по 1 брой в с. Черна могила, Зетьово, Малка поляна, Поляново, ➤ по 2 бр. в с. Караново, Пирне, Тополица

В общината е развит предимно неорганизираният туризъм и организираниите малки групи. Природните дадености и парк „Славеева река” създават прекрасни възможности за отдих и почивка, за наблюдение на животни, за риболов и лов. От друга страна

историческото наследство предразполага развитието на културен туризъм и приятни мигове с разглеждането на архитектурните забележителности.

VIII. Анализ на настоящата ситуация

1. Силни страни

- Географско разположение с отстояние 30 км от областен пристанищен град Бургас, 35 км от летище Бургас и 45 км от курорта Слънчев бряг;
- Важни транспортни линии, преминаващи през общината: железопътна линия София-Бургас, близост до Автомагистрала „Тракия”, автомобилен коридор през Айтоския проход до Шумен, Русе и Варна;
- Благоприятен климат за туризъм цялгодишно;
- Благоприятен релеф, съчетаващ планина, равнина и минерални извори;
- Добре изградена мрежа от социални, образователни и културни институции;
- Природни и културно-исторически дадености за развитие на различни видове туризъм;
- Опит в изработване и реализация на програми и проекти;
- Богато културно наследство;
- Наличие на минерални извори с доказани лечебни свойства и възможности за балнеология, спа- и здравен туризъм

2. Слаби страни

- Квалификацията на персонала в сферата на обслужването на туризма не отговаря на високите изисквания за съвременен туризъм;
- Недостатъчна реклама на туристическите обекти и възможности;
- Липса на туристическа информация;
- Лошо състояние на транспортната инфраструктура, което ограничава туристическия достъп;
- Ограничени възможности на общинския бюджет за сериозни инвестиции в развитието на туризма

3. Възможности

- Благоприятна национална, областна и общинска политика в туризма и свързаните с него дейности;
- Подобряване на туристическата инфраструктура чрез участие в Европейските фондове и привличане на частни инвеститори чрез публично-частни партньорства;
- Подобряване на инфраструктурата на селата, в които има условия и перспективи за селски туризъм;
- Потенциал за развитие на: планински, екологичен, културно- исторически, религиозен и фестивален туризъм;
- Развитие на алтернативни форми на туризма - пешеходен, селски, културно - исторически и еко туризъм;
- Разширяване и разнообразяване на туристическото предлагане.

4. Заплахи

- Невъзможност да се осигурят достатъчно подготвени кадри за пълноценно обслужване на туристическия сектор;
- Посегателства върху природните и културно-исторически дадености;
- Демографски срив в страната, областта и общината;
- Недостиг на финансови средства за развитие на туризма.

SWOT анализът ще послужи като предпоставка за правилното дефиниране и преформулиране на целите и приоритетите на община Айтос, с отчитане на възможностите за бъдещо туристическо развитие и факторите, които го застрашават. Той ще подпомогне стратегическото планиране в общината и ще даде възможност за вземане на правилни управленски решения, приоритизиране на целите, конкретизиране на дейностите и съгласувано със заинтересованите страни устойчиво развитие на дестинацията.

IX. Специфични цели на програмата:

Специфична цел 1. Изграждане и разширяване на техническата инфраструктура, обслужваща туризма.

Специфична цел 2. Развитие на туристическите обекти (средства за подслон, места за настаняване, заведения за хранене и развлечения).

Специфична цел 3. Опазване и съхранение на природните и културно-историческите ресурси на общината.

Специфична цел 4. Създаване на реклама и публичност на дейностите на община Айтос в областта на туризма.

X. Дейности, свързани с изпълнението на специфичните цели на програмата:

По специфична цел 1. Изграждане и разширяване на техническата инфраструктура, обслужваща туризма:

- „Основен ремонт, реконструкция и разширение на Зоопарк в Лесопарк гр. Айтос“;
- Подобряване и разширяване на пътищата, водещи до конкретните туристически обекти и забележителности;
- Създаване на екопътеки в лесопарк „Славеева река“;
- Изработване на указателни табели с маршрути до туристическите обекти;
- Възстановяване на знака на стената за алпинисти със светеща/фосфорна боя.
- Изработване на указателни табели до „Трите братя - Айтос“
- „Благоустрояване на Градска градина в кв. 63, гр. Айтос“.
- „Благоустрояване и реновация на спортна зала към стадион в УПИ I, кв. 50 по плана на гр. Айтос“;
- Разработване на нови и доразвиване на старите туристически маршрути обозначаването им;
- Благоустрояване, озеленяване и поддържане на площи, паркове и зелени зони за отдих в селата – нови градинки с детски, спортни площадки, пейки и фитнес на открито.

По Специфична цел 2. Развитие на туристическите обекти (средства за подслон, места за настаняване, заведения за хранене и развлечения).

- Създаване на възможности за откриване на нова леглова база и повече заведения за хранене и развлечения;
- Поддържане на актуална информация за всички категоризирани обекти на територията на общината в Националния туристически регистър.
- Разкриване на нови работни места и осъществяване на обучение и квалификация на заетите в туристическия бизнес – инициатива за подпомагане на туроператори в тяхната работа;
- Упражняване на контрол върху качеството на туристическите услуги посредством категоризацията на туристическите обекти.

По Специфична цел 3. Опазване и съхранение на природните и културно-историческите ресурси на общината.

- Създаване на възможности за запознаване на туристите със стари местни български обичаи и занаяти – грънчарство, медникарство, кошничарство и др. в етнографски комплекс „Генгер”;
- „Спасителни разкопки на тракийска могила в местността „Чеменлията” край гр. Айтос, община Айтос”
- „Адаптиране на антично селище в местността „Балар чешма” край гр. Айтос за туристически посещения.”
- „Възстановяване на антична крепост „Аетос” край гр. Айтос и създаване на музейна експозиция към нея, с цел превръщането им в привлекателна туристическа дестинация”;
- Изпълнение на културния и спортния календар на община Айтос за съответната година.

По Специфична цел 4. Създаване на реклама и публичност на дейностите на община Айтос в областта на туризма.

- Изграждане на посетителски информационен център в етнографски комплекс „Генгер”;
- „Изготвяне и разпространение на рекламни материали - брошури, сувенири, аудио - визуални материали и др.“;
- „Провеждане на рекламни (маркетингови) кампании за популяризиране на възможностите за туризъм в общината“;
- Сътрудничество с представители на туроператорски фирми;
- Подготовка и кандидатстване за външно финансиране с проекти, свързани с развитието на туризма;
- Активно рекламиране на предстоящи събития (спортни и културни) в медиите, вкл. социални

X. Финансово осигуряване

Изпълнението на целите, заложи в програмата за развитие на туризма, изисква сериозни инвестиции. Съгласно чл. 60, ал. 1 от Закона за туризма финансовите ресурси за развитие на туризма в общините се набират от:

- Средства, предоставени за изпълнение на целеви програми и проекти;
- Средствата, събрани от туристическия данък;
- Средства от външни източници - фондове на ЕС;
- Дарения;
- Общинския бюджет.

XI. Отчет на програмата за развитие на туризма на община Айтос

Кметът на Община Айтос изготвя ежегоден отчет за изпълнението на Програмата за развитие на туризма и след одобрението му от Консултативния съвет го внася за приемане от Общински съвет – Айтос.

XII. Заключение

Община Айтос има потенциал и капацитет да се развие като привлекателна дестинация за активен туризъм през всички сезони на годината. Настоящата Програма ще

допринесе за устойчиво, интегрирано туристическо развитие на общината, подобряване и разширяване на базовата инфраструктура, повишаване качеството на туристическото предлагане и за утвърждаването ѝ като предпочитана дестинация за отдих и туризъм. Заложените цели ще се постигнат, чрез използване на наличните ресурси за устойчиво развитие на всички видове туризъм, за които има потенциал в общинската територия, като се акцентира върху: културно- историческия, екологичен, спортен, селски туризъм, лов и риболов.

Програмата е динамичен и отворен документ. Тя ще бъде периодично допълвана и актуализирана, съобразно и вследствие от настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други фактори с местно стратегическо значение.

Приета с решение № 76/30.04.2020г. на Общински съвет Айтос